

MAGYAR KURIR

A' FELSÉGES CSÁSZÁR ÉS APOSTOLI KIRÁLY KE-
GYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből, Pénteken Augustus 25 - ik napján, 1815 - dik esztendőben.

Az Európai tengeri Kereskedésről.

Ennek a' hasznos és messze kiterjedt Kereskedésnek előmenetelét senki sem akadályoztatja annyira, mint az Afrikai három haramjatarsaságok, ugymint az Algyiriai Tunisi és Tripolisi. — *Algeria* vagy *Algiria* ennekelőtte hatalmas ország volt Afrikában, melly északra a' középtengerrel, délre Biledulgeriddel (melly hasonlóképen Afrikának roppant és 800 német mértföld hosszúságú, és 100 mértföld szélességű tartománya); napnyugot felé a' Fetz országgal, napkeletfelé pedig a' Tunisi Respublikával határos. Őt tartományt foglal magában, igen termékeny földje van, de kevés városa, népessége is sokkal kevesebb, mint lehetne, mellynek kiváltképen való oka az, mivel a' lakosok többnire mind a' fő városba lakni igyekeznek. Ez az egész Ország a' Török Császár oltalma alatt van, a' ki a' fővárosban egy bassát tart, kinek mindazáltal egyéb dolga nincs, hanem hogy az igért adót beszédi.

Tunis hasonlóképen Afrikában fekvő nagy ország, és egy tanács és egy *Dey* vagy herczeg által igazgattatik, a' kit maga választ a' nép magának. — *Tripolis* hasonlóképen szabad társaság Afrikában. Valamint ez, ugy *Tunis* is a' Török Császár oltalma alatt vagon, mellyért a' Fényes Portának nagy adót tartoznak fizetni esztendőn-

ként, és ha a' szükség kívánnya, őket fegyverekkel is segiteni. — Ezeknek a' tengeri haramjárnak megzaboláztatásokra a' tavalyi Bécsi Congressushban ama igen híres Angliai Admiralis *Sidney Schmidt* engedelmet kért, de akkor nem nyert, hanem most a' tengeri hatalmasságok abban megegyezven, hogy ezeket a' tengeri tolvajokat zabolán tartsák, abban is megegyeztenek, hogy *Sidney Smidt* illendő hajó sereggel mehessen azok ellen.

Béts.

A' miképpen már másszor is jelentetük, e' f. h. 19 - dik napján igen nagy égi háború volt *Béts* városa felett's körül, a' melly alkalmatossággal imittamott ménykövek is hullottak, és sok kárt okoztak. Azon napnak estéjén kilentzedfél órakor egy tiz esztendős leányka, a' ki *Gumpendorfban* a' házak mellett lévő tsatornák mellett ment vala, annak vizétől elragattatván a' Bétsi tsatornába hozatott, és a' viz által két óra mulva, de már holtan a' partra kivettetett. Holt teste a' Chyrurgusok által megvizsgáltatván, ugy találtatott, hogy ez a' szerentsétlen ifju hajadon a' fején három nagy és halálos sebet kapott, 's a' miatt ártatlan lelkét a' testéből ki is fújta.

Azon napon az *Alster* külső városban is nagy szerentsétlenség történt, mivel egy két esztendős férjfi gyermek, a' ki a' több hozzá hasonló gyermekekkel együtt egy

háznak udvarán játván a vakolattartó edény fejére esett, 's másfél óra múlva meg is holt, ha szinte attól való megmentesere minden intézeteket megtettek légyen is a' seborvosok.

Frantzia Ország.

Az Austriai Császári külső dolgokra ügyelő Ministernek Párisból, Aug. 11-ik napján ide küldetett hivatal szerint való tudósítása azt tartja, hogy az Orosz Császári F. M. Gróf *Barclay de Tolly* vezérleése alatt tartatott reyüben, a' Fels. Austriai Császár, a' Pruszzsiai Király, az *Angoulemi* es *Berry* Hercegek, e' mellett más nagy születésű és méltóságú hercegek is jelen voltak, és dél felé marsnak indulván, a' 15-dik *Lajos* piatzán elmarsiroztak.

A' közelebbi múlt postanapon már jelentettük, hogy Marsal *Davoust* helyett Marsal *Macdonald* váltalta volna magára a' a' *Ligerisi* armádanál való fővezérseget; ezt ő azon nevezett armádanak a' következő Aug. 1-ső napján kiadott napi parantsolatja által tudtára adta: „Az armádanak tudtára adatik, hogy a' *Tarenti* Herceget E. Kir. Felsege az *Eckmühli* Marsal helyett, a' ki maga szolgálathól való elbótsáttatását kívánta, a' Francia armádanak fővezérjévé tette, és hogy a' Generál-Stábnak igazgatójává Báró *Bulot* General-Majort nevezte ki, a' kik mind ketten hozzáfogtak hivataljoknak folytatásához. E' szerint az egész Francia armáda provisorio modo, az az ideigóráig következő módon fog organizáltatni.

General *Delcambre* a' Gen. Stábnak fő igazgatója fogja a' parantsolatokat venni és kiadni; Gen. *Berthezene* kommandirozza a' 4-dik korpust, Gen. *Lefole* a' 3-dik korpust; Gen. Gr. *Morand* a' gyalog testőrő sereget, a' lovas sereget pedig Gen. *Guyot*; a' hal szárnyának korpust Gen. *Ambert*. — Költ a' főhadiszálláson Aug. 1-ső napján 1815. Marsal *Tarenti* Herceg *Macdonald*.

Költ a' *Bourgesi* hadi szálláson Aug. 2-dikán 1815.

Hirdetmény.

Az éppen most emített főhadi vezér a' *Tarenti* Herceg következő hirdetményt tétetett közonségessé a' kormányára bízott Francia armádanál:

„Katonák! Közitekbe jövök; nagyon kell örvidenem, hogy az én régi fegyveres bajtársaimmal ismét együtt vagyok. Az a' szerentséltenség, melly a' mi szép hazánkat érdekelte, és azok a' terhek, a' mellyeket ennek most viselni kell, egyedül a' jó rend, hadi fenyték, engedelmisség, és az egyenes szívből származott törvényes alávetésünk a' Királynak, enyhíthetődhetik meg; az ő Felsege szive azon nyomorúságok által, mellyek az ő alattavalóin fekszenek, élévén tepetve, könnyítést kíván; szükség ő Felsegenek tudni, hogy azok az ő népei, mellyek a' *Ligerisnek*, *Alliernek* a' *Rhodanus* és *Cher* folyóvizeknek partjaikon laknak, csak azon nyomorúságok alatt nyögnek, mellyek a' számos hadi népnek köztünk való lételével öszve vannak köttetve.

„Katonák! Midőn én a' ti szükségitekkel és javatokkal foglalatoss vagyok, szükség, hogy a' katona kvártélyozásokat elmellőzzem. Tágasabb kantonokba fogom az armádát szállítani, és a' mi fegyverünket egyedül a' Király 's az ő királyi székének oltalmazására fordítani. Annak a' gazdálkodásnak meghálálására, mellyet ti a' ti házatokfiától vettetek, légyetek nekik az ő mezei munkáikban segítségekre; ti ezen készségtek által a' Királynak jó tetszését megfogjátok nyerni, és hazafitársaitoktól betsültetni fogtok. Azok a' külömbkülömbféle regementek, mellyekből a' *Ligerisi* armáda áll, a' mint a' *Gazette de France* nevezetű Francia zszurnalban iratik, azokba a' kvártélyhelyekbe fognak igen szép renddel marsirozni, a' mellyek nekik kimuttattak.

A' Frantzia armádanak organizátioja már végképen meg van határozva. Az ugy

nevezett Gazette Officielle Párisi zszurnálnak 11 ik Aug. darabjában, erről következő királyi rendelés olvastatik:

„Mi 18-dik Lajos Franciaországának és Navarrának Királya etc. Mind azoknak, a' kik a' jelenvaló parantsolatot olvassák, köszönetet ízenünk, 's írjuk hogy eikerülhetetlenül a' Francia ármádát ujjonnan organizálni kell mivel a' mi *Lille*-ből bocsátott 23-dik Nártziusi rendelésünk szerint, az eddig gyakorlásban volt organizáció eltöröltetett; továbbá meggondolvan azt, hogy az új organizációnak új fundamentomköveken kell állani, olyanokon a' mellyek Franciaországnak külső tsendességét és belső békeségét bátoraságosokká tehesse, hogy, a' mint elvégeztetett, az ármádát a' haza hasznától el kell vonni, és egyedül a' közjónak eszközévé tenni, és azon ármádát, a' melly most organizáltatni fog, azon princípiumok mellett kell megtartani, a' mellyek a' valóságos ármádát fenntartják. Mivel mi ezen végre egy katona hatalmat állítunk fel, 's aztja' mi constitúciónkkal jó egyességbe helyeztetni, a' mennyiben az ármádánál elegendő erős hadi fenytéket akarunk bévenni, hogy annál fogva a' báborúban szerentsés véget érhessünk, constitúciónkat állandóul fenntarthassuk, hogy ha valamiképen valami nyughatatlan emberek a' Státusnak tsendességét megháborítani igyekezzenek. Erre nézve következő rendeléseket teszünk:

1. Franciaországnak valóságos hadi ereje 86 gyalog legiókból, 's minden legió 3 batallionból, 8 gyalogartilléria, 4 lovas artilléria regimentből, 1 királyi karabélyos, 6 vasás és 6 huszáregementekből álljanak.
2. Egy királyi inzsínör korpus állitassonfel a' szerint, a' mint a' több hadi seregeknek organizációja kívánni fogja.
3. A' mi hadi tanácsból levő Státustitoknoknak köteles leszen ezeknek a' korpusoknak új organizációját eszközölni. Kolt *Párisban* Julius 16-dik napján, 1815-ikben, Országlásunknak 21-ik esztendejében.

Lajos.

Ezek utánn ezen hivatal szerint való újságlevelekben a' departamentális (osztálybeli) legyióknak organizációja is, hat titulusokban, és 42 artikulusokban előadatik, a' mellyeket mi érdemes Olvasóinkkal közleni elnem fogjuk mulatni.

Nagy Britannia.

Az 5-dik Augustusi Anglus levelekben van azon orvosi tudósítás is, melly szerint a' F. Angliai Király tsendes és jó állapotban lenni mondatik; egészsége jó van, de elmebeli nyavalája még most is tart.

Bonaparte Frantzia Éx-Császárnak a' Sz. Helénai szigetbe lett küldtetéséről már valamint mondtuk, azt is említettük, egy-néhány szóval, hogy az ő társai, a' kik magokat a' vele való elmenetelre alhatatosan aiánlották vala, tőle elválasztattak, és az *Eurotas* nevű fregaton a' Francia kormánysszéknek küidettek. Ezek közt legnevezetesebbek voltak Frantzia Generál *Bertrand*, egy igen szép ábrázatú, növésű, magát kedvelteetni tudó, 50 esztendő ember, a' ki a' *Tonnant* nevezetű fregatra hivatvatván *Keith* Lordal és *Cockburne* urral ebédelt vala. Ebéd utánn a' nékie *Bonaparte* felől adatott instructiót vele közölte és a' midőn azt is megmondotta volna, hogy a' parantsolat szerint minden bútorjait meg vizgálni tartozna, ez ellen protestált, hogy őtet Sz. Helena szigetébe vigyék, azon okból mivel Napoleon önként adta magát az Anglia ortalma alá, és ő holtig Angliában kíván élni és lakni; de ezek, t. i. Lord *Keith* és *Cockburne* az ő beszédjére semmit sem ügyeltek, hanem ebéd utánn a' *Bellerophon* hajóra mentek, és nagy perpetvarral az ő minden fegyvereit és pisztolyait elvették. Még azok a' tisztéis, a' kiknek a' vele való elmenetel még nem engedtetett, nagyon feltűzesültek, 's egy általjában nem akartak tőle elválni, nevezetesen Lengyel Oberster *Pisztorszky*, a' ki az ő szolgálatjában 17 sebet kapott, 's arra kötelezte magát, hogy készebb leszen a' Sz. Helénai szigetben a' legalatsonyabb szolgál-

) **

latot tenni, mintsem kedves urától elválni. De ez az ő kinyilatkoztatása is semmit nem használt, ellenben *Savary* és *Lallemand* Generálisok a' *Bellerophon* hajón maradtak. Midőn *Bonaparte* a' *Northumberland* hajóra vitetett volna, Lord *Keith*nek ezen tselekedete ellen keményen protestált, bosszankodott, 's dámúlt az Angliai kormányszéknek ezen végzésén, meg nem foghatván, miért nem engedik, hogy ő az ő életének hátra lévő részét Angliában tölthesse el.

Midőn mind maga *Bonaparte*, mind a' vele volt hadi tisztek az ellen erőssen protestáltak volna, hogy az Ex-Császár a' Sz. Helenai szigethe vitetődjön, sem Lord *Keith*, sem *Cochburne* azon protestatiójára semmi választ nemadtak hanem, egy Anglus tiszt, a' ki mellette állott, akként nyilatkozta magát, hogy ha azon szigethe nem fogna menni, tehát az Orosz Császárnak fog kiadattatni. Ezt halván az Ex-Császár vállai vonításával, így szóllott: „Az Isten mentsen meg az Oroszok kezétől.“ Ezekutánn *Cochburne* ur illy kérdést tett *Bonaparte*hoz: „Generális Uram, mellyik órán jöjjen holnap az Urhoz, hogy Kigyelmet a' *Northumberland* hajóra vigyem?“ Melly kérdésre tsudálkozván, hogy ötetsak Generálisnak nevezi, így szóllott: „Tíz órakor.“

General *Bertrand*, *Savary*, és *Lallemand* ezeken kívül Gróf *Motholon* és ennek hitves társa, a' kik *Bonaparte* mellett állottak, nyughatatlansággal várták, mitsodaki menetele leszen a' *Bonaparte* sorsának. *Cochburne* Ur továbbá tőlök azt tudakozta, hogy mit akarnak, minekelőtte hajóra ül-nének? Erre *Bertrand* így felelt:

„Ily játék kártját, egy ostáblát, és egy Domino asztalt. General *Bertrand*nak hitvese azt kívánta, hogy nékie házibútorokat adattassanak, a' mellyet mindjárt meg is nyert.

A' *Bonaparte* tisztjei közzül a' *Bonaparte* Jozefina *Napoleon* első feleségének egy atyafija nehezen szenvedte, hogy a'

*Bonaparte*nek tett ígéretek meg nem tartották, és hogy meg nem engedték, hogy ő életének végződéséig Anglia Országban maradhatott volna; mind ezek utánn Lord *Keith*hoz fordúlt *Bonaparte*'s tőle azt tudakozta, hogy mit gondoljon e' dologról. Lord *Keith* azt felelte, hogy ő a' maga kormányszékének engedelmeskedni tartozik. *Bonaparte* ugyan másfeleképen akart vele beszélgetni, de mivel ennek ellenkező parantsolatja volt, és a' maga kormányszékének parantsolatja ellen semmit sem mivelhetett, abban maradt a' dolog. *Bonaparte* igen nagyon nehezeltte, hogy tsak Generálisnak neveztetett.

Augustus 7-dik napján *Cochburne* György a' *Bellerophon* hajóra menvén, a' *Bonaparte* házi bútorjainak megvizsgálására, úgy találta, hogy azok két ezüst asztali bútorokban, egynehány darab aranyban, egy igen fényes ezüst toiletben, könyvekben, és ágyakban állottak. Mind ezek a' *Northumberland* hajóra vitettek. Dél előtt 12 órakor Lord *Keith* a' *Tonnant* nevezetű hajóra ment, hogy mind *Bonaparte*t mind az ötet követő embereket elvigy. *Bonaparte* mind az ő oda lett jövelele előtt, mind annakutánn hosszasan beszéllett *Maitland* kapitánnyal, és a' több *Bellerophon* hajón lévő hadi tisztekkel.

Maga *Bonaparte* ezeken a' napokon igen régi és megavasodott veres hajtókájú és gallérú felsőruhát viselt, mellyben felöltözve Anglus kapitány *Maitland*ot, és az Anglus hajón lévő tiszteket megköszöntötte. Minekutánn a' hajóban lévő tiszteket megszemléltte volna, ismét levette a' kalapját, és a' már fennnevezett hajós tiszteket megköszöntötte. Francia General *Savary* nagyon nyughatatlankodott azon, hogy ő a' Francia kormányszéknek kezébe adattatna, és több izben azt állatta, hogy Angliának betsüllete meg nem engedné, hogy ő a' Francia partokra által vitettessen.

A *Tonnant* nevezetű kis hajó valami 2 órakor előtűtánn érkezett meg *Northum-*

berland hajóhoz. *Bertrand* volt az első, ki a hajó tetejére felment, ezután *Bonaparte*. A hajós katonák kihivattattak, de csak mint egy Generáliszt úgy fogadták őtet, a fegyvereiket feltartván előtte. Ő le vette a kalapját. A midőn mára a hajó fedelén lett volna, azt mondotta *Cockburne* György urhoz: „Szolgálatjára vagyok az Urnak.“ A Lord *Lowther* és *Lyttleton* urak előtt, kik az Admirális mellett állottanak magát meghajtotta, és egynéhány szavakat ő hozzájuk szólott, a mellyekre ők feleletet adtak. Egy tiszthez így szólott. Mellyik korpusunál szolgál az Ur? A tisztt azt felelte neki: „Az ágyúzó seregnél.“ Mellyre *Bonaparte* hamar azt mondotta: Én magam is eleinte ezen szolgálatban voltam — Minekutánna azon tisztektől, a kik őtet a *Bellerophon*ról idekísírték vala, elbútszótt, és a *Josefina* első feleségének unoka ötsét, a ki *Sz. Helenába* véle menni nem mert, megölelte volna, a hajó szobájába ment, a hol az ő legnevezetesebb kisériőin kívül Lord *Keith*, *Cockburne* György ur, Lord *Lowther*, *Lyttleton* ur's a t. öszvegyüllegezve voltak.

Itten *Bertrand* General legelőször is megszólalván ezeket mondotta: „Én a 18-dik Lajos Király részére soha nem állottam, s ennél fogva nagyon szemebetűnő igasságtalanság az, hogy én számkivettesem. Mindazáltal egy vagy két esztendő múlva vissza fogok jönni, hogy a gyermekeim neveléseket igazgassam.“

Bertrandné aszszonyság nagyon buslakodni látszott, ez azt mondotta, hogy Páris városát olly nagy siettséggel oda hagyni kéntelenítetett, hogy ideje sem volt arra, hogy a szükséges ruházatjait magával elvitette volna. Ő azon házban tartózkodott Párisban, a hol most *Berry* Herceglakik, A maga férjéről nagyon hízelkedve szólott, és azt is mondotta, hogy a Császár sokkal nagyobb lelkű férjű, mintsem hogy azon szerentsétlen környüállások közt eltsüggedne, egyszersmind azt is ki-

vánta, hogy egynéhány Párisi újságleveleknek bordatása neki megengedtesse.

Gróf *Montholon* azon szépítésekről szólott, mellyeket *Bonaparte* Páris városában tenni kezdett vala. — *Bertrand* Generális azt a kérdést tette, hogy valljon az Anglusok mit tselekedtek volna, ha *Bonapartét* a szabad tengeren megfogták volna? — Mellyre azt a feleletet vette, hogy a mit most tselekedtek, akkor is azt művelték volna. Délután *Lvrd Keith* elbútszóván *Bonapartétól*, a *Tonnant* kissébb hajón vissza felé ment.

Ezek után *Lord Lowther*, és *Lyttleton* urak kemény beszélgetésbe elegyedtek *Bonapartéval*; ezen beszélgetés két óráig tartott. Minthogy *Bonaparte* nagyon beszédes volt, és azon két igen pallérozott fiatal urakkal igen örömet mulatozni látszott, ezek azon alkalmatosságot használni kívánván, sok s mindenféle kérdéseket intéztek hozzá. Azt kérdezték tőle, hogy miért azt a politikával ellenkező lépést tette legyen, hogy Spanyol Országot megtámadta; hogy miért a Majlandi és Berliini dekretumokat kiadta; hogy miért az Oroszok ellen háborút indított; hogy miért a Páris városának elsőbb elvétettetése előtt neki (Chatillonban) ajánlott békesség feltételeit megvetette legyen s a t. Mindezen kérdésekre ő környüállásosan megfelelt, és a beszélgetést éppen nem kerülte, sőt azt inkább serkengette. — Két óra múlva *Lord Lowther* és *Lyttleton* urak bútsút vettek tőle, és a szárazra tértenek vissza.

Az ő, *Northumberland* hajón való lakó szobája igen pompásan van felkészítve. Az ágya leginkább igen szép, és az ágyruhája igen finom. Az ő öltöző asztala aranyból való. Már egyéb darabokban kívül, a mellyek ezen veltető asztalában vannak, találtaik egy pompás tobákos piksis is, a mellyen domborúan aranyból díszesen kidolgozott sas egy koronával szemléltetik, a melly Elba szigetéről Frantzia partokra repül.

A' komornyikjai felette emberséges, és jeles magokviseletű emberek. Ezek valamint más Francia Országi kisirói is, *Bonapart* mindenkor Császárnak nevezik.

A' *Bellerophon*, *Tonnant*, és *Eurotas* hajók e' h. 8-dik napján *Plymouthba* vissza érkeztek. A' *Northumberland* azon napon még *Plymouth* előtt állott, ámbár kedvező szél fujt is; hihető még egy munitziós hajót várt *Weymouthból*, melynek mindjárt akkor oda kellett vala érkezni.

A' Sz. Iona (St. Helena) szigetének bővebb leírása, a' melybe Bonaparte számkivetésbe küldtetett.

A' napnyugoti Óceánusnak közepette emelkedik fel a' *Sz. Iona* szigete, mellynek kerülete 12 óráni földet foglal magában, legnagyobb hosszúsága 5 m. f., legnagyobb szélessége 4 m. f. teszen. Az egész sziget 2700 lábnyomaira van a' tenger felső színén emelkedve, mellyben sok apróbb völgyek találtnak. Meszszéről, első tekintettel fekete égett, ezer meg ezer ágas bogas és magában repedező kőszálnak lenni láttatik, hanem közelebből magas élő fákkal és tsemetekkel van megrakva. Ezt a' szigetet 1580 esztendőben a' Portugallusok találták fel, és mivel a' *Sz. Iona* napján esett a' feltalálás, a' szokás szerint *Sz. Iónának* (*Helenának*) nevezték. Mivel még akkor lakhatatlan volt, és a' kereskedésre nézve is haszontalannak lenni láttatott, sem ők sem más nemzethéliek abba l-telepedni nem kívántak; végtére, minekutánna a' napkeleti kereskedés kiterjedni kezdett volna, az Anglusok azt elfoglalták, és 1660 esztendőben abban letelepedtek. A' Hol-

landusok 1667 esztendőben azt elvették, hanem a' következett esztendőben ismét elfoglalták azt a' Brittusok, és azon időtől fogva annak birtokában meg is maradtak.

Ez a' sziget, melly tulajdonképpen a' napkeleti kereskedő társasághoz tartozik, egy tengeri stázió, melly a' napkeleti kereskedésre nézve igen hasznos, kiváltképpen azért, mivel az Európába vissza terő kereskedő hajók annak fele útján, abban nyugvó helyet találtnak. Azt mondom, hogy az Európába visszatérő hajók, mivel csak ezek utaznak ezen sziget fele; ellenben az Európából oda menők, a' jó reményesség fokán szokták magokat kinyugodni. Az Anglus hajók 8 — 10 hetekig járnak meg a' *Sz. Helenai* utat, ellenben más uton hosszabbban vihetik ezt az utazást végbe.

Ennek a' szigetnek levegője leírhatlanul szép; levegőege igen mértékletes, semmi változások alá nints vettette, az ég kárpitja igen szép és világos, és csak néhánykor, t. i. Julius és Augustus hólnapokban van felhővel befedve, fúvó szele tsendes és megfrissítő napkeleti szél, és sem forgó szeleket sem földindulást, sem más természeti változásokat nem szenved. Mindenütt, valamint a' völgyekben, úgy a' hegyeken is igen egészséges levegővel bir, ottan az éjjeli veszedelmes levegőnek semmi helye nintsen, mellyre nézve annak lakosai igen hosszasan élnek, és 80 esztendőskorokban is igen erősek és vidámak. Fellyebb azt mondottuk hogy ennek a' szigetnek levegője rendkívül való módon egészséges, úgy annyira, hogy azok a' kiknek életük napkeleti Indiában veszedelemben forgott, itten igen hamar meggyógyúlnak. —

(Folytatását lásd a' Toldalakban.)

Aug. 23-dik napján adtak 100 Forint Huszas pénzért 341 1/6 forintot Váltótz tulajában.